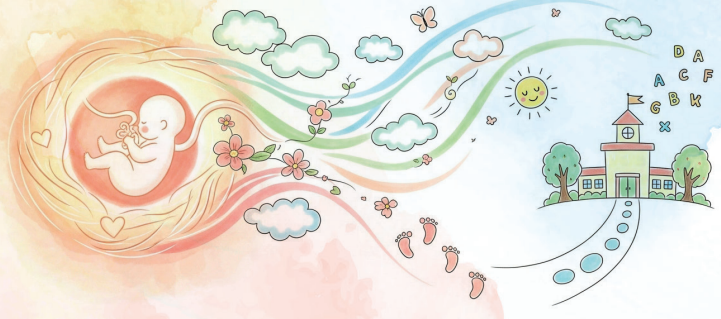

Bölüm 4.7

ÇOCUKLAR, ÇEVRESEL KİRLETİCİLER VE KORUMA STRATEJİLERİ

S. Songül YALÇIN¹

Kirleticilerin giderek yoğunlaştığı bir çevrede büyüyen çocuklar, fark edilmeyen ama etkisi güçlü tehlikelerle karşı karşıyadır. Bu tehlikeler, solunan hava, içilen su, tüketilen gıda ve ev ortamındaki malzemeler dahil olmak üzere günlük yaşamın her alanında bulunabilir ve anne karnındaki bebeklere ve çocuklara hassas metabolizmaları nedeniyle yetişkinlerden çok daha fazla zarar verebilir.

Çocuklar, yetişkinlere göre çevresel kirleticilerden çok daha fazla etkilenirler. Bunun temel nedenlerinden biri, gelişim süreçlerinin devam etmesidir. Aynı zamanda, çocukların derilerinin daha ince olması nedeni ile aldıkları toksik maddeler vücutlarında daha kolay emilir. Ayrıca çocukların davranış özellikleri –örneğin yerde oynama, nesneleri ağızlarına götürme, daha fazla su ve gıda tüketme, daha hızlı nefes alıp verme– onları kirleticilere daha çok maruz bırakır. Organları, özellikle de beyin, akciğer, karaciğer ve bağışıklık sistemi henüz tam olgunlaşmadığı için zararlı kimyasallara karşı savunmaları zayıftır.

Çocuklar, hava kirliliği; yetersiz su, sanitasyon ve hijyen koşulları; tehlikeli kimyasallar ve atıklar; radyasyon; iklim değişikliği ve elektronik atıklar gibi yeni tehditler dahil olmak üzere çevresel risklere karşı özellikle hassastır. Dış ortamda hava kirliliği, egzoz gazları, fabrika dumanları ve fosil yakıtların yanmasıyla

¹ Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları A.D., Sosyal Pediatri B.D., siyalcin@hacettepe.edu, ORCID iD: 0000-0001-9061-4281

KAYNAKLAR

1. American Academy of Pediatrics. Promoting Healthy Environments for Children. [Available from: <https://www.aap.org/en/patient-care/environmental-health/promoting-healthy-environments-for-children/?srsltid=AfmBOoqHDckhG84IMfvd38hHLC7Kb5yII-VAJo-6V7G-WMhdjazCYfU7R>].
2. Çelik M, Yurdakök K. Çevresel kirlilik ve fetal etkilenim. In: Yalçın S.S., editor. İlk İki Yaşta Sık Karşılaşılan Sorunlar Ankara: Türkiye Klinikleri; 2021. p. 118-30.
3. Perlröth NH, Castelo Branco CW. Current knowledge of environmental exposure in children during the sensitive developmental periods. *J Pediatr (Rio J)*. 2017;93(1):17-27.
4. Wigle DT, Arbuckle TE, Walker M, Wade MG, Liu S, Krewski D. Environmental hazards: evidence for effects on child health. *J Toxicol Environ Health B Crit Rev*. 2007;10(1-2):3-39.
5. Yurdakök K. Çevre kirliliği ve çocuk. In: Gökçay G, Beyazova U (eds.) *İlk beş yaşta çocuk sağlığı izlemi*. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevi; 2017. p. 173–81.
6. DEH Ç. Çocuk ve çevre. In: Yurdakök M., editor. Yurdakök Pediatri. Ankara: Güneş Tıp Kitabevi; 2017. p. 182-209.
7. Kahn LG, Philippat C, Nakayama SF, Slama R, Trasande L. Endocrine-disrupting chemicals: implications for human health. *The Lancet Diabetes & Endocrinology*. 2020;8(8):703-18.
8. Reichelt P, Schumacher A, Meyer N, Zencius A. Climate change and child health: The growing burden of climate-related adverse health outcomes. *Environmental Research*. 2025;285(Pt 3):122502.
9. Yalçın SS. Küresel İklim Değişikliğinin Çok Disiplinli Gözden Geçirilmesi ve Çocukluktan Erişkinliğe Etkileri. 1. ed. Ankara: Türkiye Klinikleri; 2022.
10. Yalçın SS, Gezgen Kesen G, Güçüz Doğan B, Yalçın S, Acar Vaizoğlu S. Mother's knowledge for environmental risks and self-awareness for the presence of pollutants in her living area in West and Central Anatolia: a cross-sectional survey. *BMC Public Health*. 2023;23(1):1780.